

SCRISOAREA I

'Scrisoarea I' este o creatie de factura filozofica, aparuta in perioada maturitatii artistice a poetului, si facand parte din seria celor cinci scrisori. Lucrarea, romantica, abordeaza conditia geniului in raport cu posteritatea si cu societatea omeneasca, surprinzand, in tablouri grandioase, geneza si stingerea universului.

Poezia este, in acelasi timp, o meditatie filozofica despre spatiu si timp, despre existenta, pe tema 'fortuna labilis', dar si o satira cu accente elegiace, referitoare la soarta geniului pe pamant si in eternitate.

Compozitional, 'Scrisoarea I' este alcatuita din cinci tablouri construite cu grija evidenta de armonie structurala si simetrie. In cadrul nocturn din prima secventa astrul tutelar, stapan al universului, este martor al timpului universal si al timpului individual ('(luna) din noaptea amintirii o vecie-ntreaga scoate'; 'ceasornicul urmeaza lunga timpului carare'). In acest tablou larg dimensionat, in care metaforele-simbol sugereaza spatii infinite, se insinueaza treptat meditatia poetului despre curgerea ireversibila a timpului. Imaginile sunt percepute vizual, dar cu o extraordinara forta dinamica, sugerata de verbe: 'varsa', 'scoate', 'luneci', 'scanteiaza', 'strabate' etc dar mai ales de substantive si adjective ca: 'vapaie', 'mare', 'izvoara'.

Astrul selenar este prezent si in continuare, dominand atat faptele meschine, cat si cele nobile. Acest fragment devine fascinant prin multitudinea ideilor, sugestiilor si motivelor. Omul, aflat aici in mai multe ipostaze, are menirea de a introduce motivul identitatii fiintelor in fata mortii. Sustinand aceasta idee, de origine schopenhaueriana, poetul afirma: 'Si pe toti ce-n asta lume sunt supusi puterii sortii / Deopotriva-i stapaneste raza ta si geniul mortii'. Prin antiteza, apare imaginea geniului: "Uscativ asa cum este, garbovit si de nimic / Universul fara margini e in degetul lui mic".

Urmeaza cea de-a treia parte in care cosmogonia se desfasoara sub semnul simetriei, al echilibrului, de la imaginea de ansamblu a increatului, pana la creatia universală unde se gaseste si lumea noastra: "Musti de-o zi pe-o lume mica de semasura cu cotul". Urmarind sintagmele ce exprima notiunea de timp, de la locutiunile

adverbiale cu care se deschide cosmogonia ("pe cand", "intr-o clipa", "la-nceput"), trecand prin altele ca "de atunci" (repetata consecutiv), putem observa expresiile simbolizand timpul trecut. Suspendat o clipa "in prezent", cand "cugetatorul, nu-si opreste a sa minte" viitorul devine obiectul meditatiei: "Ci-ntr-o clipa gandul duce mii de veacuri inainte".

Prin metafore revelatorii este sugerat tabloul grandios al apocalipsei universului: "Timpul mort si-ntinde trupul si devine vesnicie". Desi de apartenenta fizica, spatiul stingerii cosmice este de fapt un orizont al emotiei intelectuale, fiind convertit in spatiu psihic.

Cea de-a patra secventa este consacrata pozitiei vitrege a geniului in lumea semenilor sai, in societatea in care este dispretuit si neinteles. Satira sociala este convertita in meditatie, iar conceptele filozofice, cad ca niste sentinte rostite cu indignare si adanca amaraciune. Meditatie sociala se deschide cu revenirea la ideea filozofica despre identitatea oamenilor cu ei insisi, a individului cu intregul: "Unul e in toti, tot astfel precum una e in toate / Deasupra tuturor se ridica cine poate". Se pune intrebarea daca omul de geniu, poate spera la nemurire, prin opera sa. Gloria si eternitatea sunt insa doar iluzii "Si cand propria ta viata singur n-o sti pe de rost / O sa-si bata altii capul s-o patrunda cum a fost ?" Ipocrizia si lauda interesata a contemporanilor, nepasarea si incompetenta lor, reaua credinta, comoditatea si ignorarea valorii sunt atacate cu ironie si sarcasm in tabloul ce insceneaza funerariile poetului: "Or sa vie pe-a ta urma in convoi de-nmormantare / Splendid ca o ironie cu priviri nepasatoare / Iar deasupra tuturor va vorbi vreun mititel, / Nu slavindu-te pe tine... lustruindu-se pe el."

In viziunea schopenhaueriana, poetul conchide asupra zadarniciei efortului spiritual: "Poti zidi o lume-ntreaga, poti s-o sfarami... orice-ai spune / Peste toate o lopata de tarana se depune."

In partea a V-a, care da impresia unui epilog, se revine la motivele initiale, desprinzandu-se concluzia ca sub lumina lunii se desfasoara frumusetile eterneale naturii si spectacolul lumii umane. In acest limbaj metaforic si in acelasi stil gnostic cade sentinta din finalul poeziei, se condenseaza ideea filozofica a identitatii a tuturor oamenilor cu ei insisi, si a tuturor in perspectiva mortii: "Si pe toti ce-n asta lume sunt supusi puterii sortii / Deopotriva-i stapaneste raza ta si genul mortii" Aceasta confesiune sfasietoare dezvaluie drama creatorului de adevar si frumuseti poetice.

Lucrarea a declansat foarte multe comentarii erudite si filozofice pe marginea ideilor ei generale. Faptul era de asteptat, avand in vedere ca "Scrisoarea I" propune o cosmigonie cu radacini indepartate in "Imnul creatiei" din Rig-Veda, si cu implicatii mai noi de cultura izvorate din lectura schopenhaueriana ale poetului.